

GHEORGHE BICHICEAN

**PRINCIPATELE ROMÂNE
ÎNAINTEA EUROPEI**

**O CARTE-MANIFEST
A PRINCEPULUI GHEORGHE D. BIBESCU**

**EDITURA UNIVERSITARĂ
București**

Colecția ISTORIE ȘI ȘTIINȚE POLITICE

Redactor: Gheorghe Iovan
Tehnoredactor: Gheorghe Bichicean
Coperta: Monica Balaban

Editură recunoscută de Consiliul Național al Cercetării Științifice (C.N.C.S.) și inclusă de Consiliul Național de Atestare a Titlurilor, Diplomelor și Certificatelor Universitare (C.N.A.T.D.C.U.) în categoria editurilor de prestigiu recunoscut.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
BICHICEAN, GHEORGHE

Principatele Române înaintea Europei : o carte-manifest
a principelui Gheorghe D. Bibescu / Gheorghe Bichicean. -
București : Editura Universitară, 2023

Conține bibliografie
ISBN 978-606-28-1579-0

94

DOI: (Digital Object Identifier): 10.5682/9786062815790

© Toate drepturile asupra acestei lucrări sunt rezervate, nicio parte din această lucrare nu poate fi copiată fără acordul Editurii Universitare

Copyright © 2023
Editura Universitară
Editor: Vasile Muscalu
B-dul. N. Bălcescu nr. 27-33, Sector 1, București
Tel.: 021 – 315.32.47
www.editurauniversitara.ro
e-mail: redactia@editurauniversitara.ro

Distribuție: tel.: 021.315.32.47/ 0745 200 718/ 0745 200 357
comenzi@editurauniversitara.ro
www.editurauniversitara.ro

CUPRINS

Principatele Române înaintea Europei. O carte-manifest a prințului Gheorghe Dimitrie Bibescu	11
Repere biografice	19
De la domniile fanariote la Regulamentele organice	24
Alegerea și domnia lui Gheorghe D. Bibescu.....	42
1843. Cuvântarea la urcarea pe tron și reformele.....	54
Reforma oștirii.....	62
Revoluția, atentatul și abdicarea	74
PRINCIPATELE ROMÂNE ÎNAINTEA EUROPII (transcrierea textului)	88
PRINCIPATELE ROMÂNE ÎNAINTEA EUROPEI (transliterație).....	124
Notele autorului.....	157
Epilog	178
Bibliografie	189
Anexe	199

La 150 de ani de la moartea prințului Gheorghe D. Bibescu

și

175 de ani de la Revoluția română de la 1848

GEORGE BIBESCO
Prince Régent de Valachie

189 270.
Kriehuber 544

Gheorghe Dimitrie Bibescu
(imagine din domeniul public)

**PRINCIPATELE ROMÂNE
ÎNAINTEA EUROPEI
O CARTE-MANIFEST A PRINȚULUI
GHEORGHE DIMITRIE BIBESCU**

„Istoria are neîncetat nevoie de interesul, de străduințele, de condeiul acelor care sunt în stare a-i sluji: ea nu simte vr’o dată oboseală de a tot adăuga comori noi la cele de înainte grămădite, de a-și ține cartea în veci deschisă razelor pe care adevărul poate să le lase să cadă într’însa.”

Prințul Gheorghe Gh. Bibescu

În colecțiile speciale ale Bibliotecii ASTRA din Sibiu - Cota C.I./88, nr. Inventar 2715 - se găsește o carte de mici dimensiuni, care mi-a atras atenția de la început prin titlu - *Principatele Române înaintea Europei* -, prin conținut, mesaj, și prin data și contextul redactării și publicării. Cartea a fost scrisă de Gheorghe Dimitrie Bibescu, domn al Țării Românești în perioada 1 ianuarie 1843 - 14 iunie 1848. Fără a fi fost publicată cu o transcriere sau traducere din această formă scrisă cu caractere româno-chirilice, cartea scrisă și publicată în limba franceză a fost semnalată de către Nicolae Iorga în lucrarea „Istoria literaturii românești în sec. al XIX-lea”:

„În sfârșit punctul de vedere al foștilor Domni se cuprinde în aceste broșuri neiscălite: *Les principautés*

roumaines devant l'Europe, al cărui autor, A. Sanejouand, e Bibescu, doritor unei Domnii deosebite pentru fiecare principat; tot el pare a fi scris, după un an, *Quelques notes sur la Valachie*" (Paris, 1857)¹.

Iorga atrage atenția asupra unui fals, o copie ce ar fi apărut la Iași, în același an. Cartea este descrisă și de Lucian Predescu în „Enciclopedia Cugetarea”², iar mai târziu de către Mihail Straje, în „Dicționar de pseudonime, alonime, anagrame, asteronime, criptonime ale scriitorilor și publiciștilor români”³.

Prințul Gheorghe Bibescu a publicat cartea la Paris în anul 1856, în timpul desfășurării Congresului de pace care a urmat războiului Crimeii (1853-1856)⁴. În acest

¹ *Istoria literaturii românești în sec. al XIX-lea, vol. 3: Anul'48 și urmările sale (1848-1866)*, Vălenii-de-Munte, Editura Tipografiei Neamul Românesc, 1909: „Capitolul II. Scrierile liberalilor munteni”, pp. 78-79.

² *Enciclopedia Cugetarea; material românesc: oameni și înfăptuiri: istorică, culturală, literară, publicistică, ziaristică, folklorică, militară, religioasă, juridică, economică, medicală, tehnică, științifică, artistică (muzică, pictură, sculptură, dramaturgie), politică, diplomatică, sportivă, etc.*, Editura Cugetarea-Georgescu Delafras, București, 1940.

³ Editura Minerva, București, 1973, p. 69.

⁴ Cu privire la acest război, a se vedea: Candan BADEN, *The Ottoman Crimean War (1853-1856)*, în „The Ottoman Empire and its Heritage”, vol. 44, BRILL, Leiden - Boston, 2010, pp. 46-328; Idem, *The Ottoman Crimean War (1853-1856)*, Submitted to the Institute of Social Sciences in partial fulfillment of the requirements for the degree of Doctor of Philosophy in History, Sabancı University June 2007 (552 pp.). Winfried BAMGART, *The Crimean War, 1853-1856*, Arnold Publishers, 2002; Trevor ROYLE, *Crimea: The Great Crimean War, 1854-1856*, Palgrave Macmillan, 2000; Nicolae IORGA, *Histoire des relations entre la France et les Roumains*, Texte établi par préface de M. Charles Bémont, Payot et

context politico-militar european, fostul domnitor al Țării Românești s-a dovedit a fi un adevărat apărător al idealurilor de unire a celor două Principate dunărene, inflamând prin mesajul său spiritele unioniste și dovedindu-se un foarte bun cunoscător al istoriei românilor. Argumentele pro-unioniste pe care le aduce Gheorghe D. Bibescu sunt de ordin istoric, juridic și politic, subliniind statutul de care s-au bucurat Principatele Române de-a lungul veacurilor în raporturile cu Înalta Poartă, cu Rusia țaristă, Austria, Anglia și cu alte puteri europene, interesate mai mult în promovarea propriilor interese în spațiul românesc, devenit loc de intersectare a rivalităților acestora, care au îmbrăcat de cele mai multe forme violente.

Scrisă de Gheorghe D. Bibescu într-o primă ediție în limba franceză în anul 1856, cu titlul „*Les Principautés roumaines devant l'Europe*” (Typographie de Ch. Lahure, Rue de Vaugirard, 9) cu pseudonimul

cie, 1918, Chapitre XI: La guerre de Crimée et les Roumains, pp. 224-266. E. V. TARLE, *Războiul Crimeii*, Editura de Stat pentru Literatură Științifică, București, 1952; David SCHIMMELPENNICK, Van der OYE, *Crimean War (1853-1856)*, The Encyclopedia of War, First Edition, Edited by Gordon Martel, Blackwell Publishing Ltd. 2011: litera „C”. Richard BARNHAM, David CLIFF, *Passages on the Crimean War: The Journal of Private Richard Barnham, 38th Regiment*, South Staffordshire, Lundarion Press, 2015; Peter DUCKERS, *The Crimean War at Sea: The Naval Campaigns Against Russia 1854-56*, Pen & Sword Maritime, 2011; Alain GOUTTMAN, *La Guerre de Crimée 1853-1856*, Perrin, 2006; İbrahim KÖREMEZ, *Tuna'da Savaş Osmanlı Ordusu ve Yerel Halk (1853-1856)*, în „Kkebikeç”, nr. 35, 2013, pp. 33-53.

„A. Sanejouand”⁵, cartea a fost tradusă în românește un an mai târziu, cu titlul „*Principatele Române înaintea Europei*” (Paris, Amyot, 8, Rue de la Paix, 1857), exemplar care se găsește la Biblioteca Județeană ASTRA Sibiu.

Fără a ne erija într-un apărător al lui Gheorghe D. Bibescu în privința domniei sale și a deselor critici ce i-au fost aduse, opinăm că „*Principatele Române înaintea Europei*” dezvăluie caracterul prințului, care deși nevoit să abandoneze tronul țării la 1848 în fața valului revoluționar, s-a dovedit fidel cauzei Unirii Principatelor Române la 1859.

Apreciem că interesul pentru această carte este de mare actualitate. Scrierea, textul chirilico-român, arată o combinație de caractere slave cu cele latinești, fiind o dovadă că ne aflăm în perioada de tranziție spre adoptarea alfabetului latin în scrierea limbii române. În această formă, cartea nu a fost nici semnalată nici publicată până acum, nici utilizată în analizele istorice pro-unioniste din perioada premergătoare anului 1859.

Publicăm cartea la o distanță mare de timp după descoperirea ei în colecțiile speciale ale Bibliotecii Județene ASTRA Sibiu, perioadă în care am semnalat-o prin articolul publicat în vol. „*In honorem professoriis Stefan Stefanescu octogenaris*” (Editura Academiei Române București / Istros, Brăila, 2009, pp. 815-854) sub titlul *O altă imagine a principelui Gheorghe*

⁵ Disponibilă online în format pdf: www.digibuc.ro. Pe coperta acestui exemplar este scris de mână că numele autorului este pseudonimul prințului Gheorghe D. Bibescu.

Bibescu: „Principatele Române înaintea Europei” și în „Libraria. Studii și cercetări de bibliologie” (nr. VII/2008, pp. 237-257, Tg. Mureș), având titlul Principatele Române înaintea Europei: o carte-manifest principelui Gheorghe Bibescu.

O publicăm acum considerând că este folositoare tuturor iubitorilor de istorie, profesorilor și studenților, putând fi utilă atât în cadrul seminarelor de istorie cât și la cursurile de chirilică.

Autorul, 2023

**THE ROMANIAN PRINCIPALITIES BEFORE
EUROPE
A BOOK-MANIFESTO OF THE PRINCE
GHEORGHE DIMITRIE BIBESCU**

„History constantly needs the interest, the efforts, the pen of those who are able to serve it: it never feels tired of adding new treasures to the ones previously accumulated, of keeping its book forever open the rays that the truth can let fall into it”.

Prince Gheorghe Gh. Bibescu

In the special collections of the ASTRA Library in Sibiu - Cota C. 1. / 88, no. Inventory 2715 - there is a small book, which attracted my attention from the beginning by the title - *Romanian Principalities before Europe* -, by content, message, and by the date and context of writing and publication. The book was written by Gheorghe Dimitrie Bibescu, lord of Wallachia between January 1, 1843 and June 14, 1848. Without having been published with a transcription or translation from this form written in Romanian-Cyrillic characters, the book written and published in French was pointed out by Nicolae Iorga in the work „History of Romanian literature in the nineteenth century”:

„Finally, the point of view of the former Lords is contained in these unpublished pamphlets: Les

Principautés roumaines devant l'Europe, whose author, A. Sanejouand, is Bibescu, desirous of a special Lordship for each principality; he also seems to have written, a year later, Quelques notes sur la Valachie” (Paris, 1857).

Iorga draws attention to a fake, a copy that would have appeared in Iași, in the same year. The book is also described by Lucian Predescu in „Enciclopedia Cugetarea”, and later by Mihail Straje, in „Dictionary of pseudonyms, allonyms, anagrams, asteronyms, cryptonyms of Romanian writers and publicists”.

Prince Gheorghe Bibescu published the book in Paris in 1856, during the Peace Congress that followed the Crimean War (1853-1856). In this European political-military context, the former ruler of Romania proved to be a true defender of the ideals of the union of the two Danube Principalities, inflaming unionist spirits with his message and proving to be a very good connoisseur of Romanian history. The pro-unionist arguments that Gheorghe D. Bibescu brings are of a historical, legal and political order, emphasizing the status enjoyed by the Romanian Principalities throughout the centuries in relations with the High Gate, with tsarist Russia, Austria, England and other European powers, more interested in promoting their own interests in the Romanian space, became a place of intersection of their rivalries, which took on the most violent forms.

Written by Gheorghe D. Bibescu in a first edition in French in 1856, with the title „Les Principautés roumaines devant l'Europe” (Typographie de Ch. Lahure, Rue de Vaugirard, 9) under the pseudonym „A. Sanejouand”, the book was translated into Romanian a year later, with the title „Principatele Române înaintea Europei” (Paris, Amyot, 8,

Rue de la Paix, 1857), a copy of which can be found at the ASTRA Sibiu County Library.

Without becoming a defender of Gheorghe D. Bibescu regarding his reign and the frequent criticisms brought to him, we believe that „Romanian Principalities before Europe” reveals the character of the prince, who although forced to abandon the country's throne in 1848 in the face of the revolutionary wave, he proved faithful to the cause of the Union of the Romanian Principalities in 1859.

We appreciate that the interest in this book is very current. The writing, the Cyrillic-Romanian text, shows a combination of Slavic and Latin characters, being proof that we are in the transition period towards the adoption of the Latin alphabet in the writing of the Romanian language. In this form, the book was neither noticed nor published until now, nor used in pro-Unionist historical analyses of the period leading up to 1859.

We are publishing the book a long time after its discovery in the special collections of the ASTRA Sibiu County Library, a period in which we reported it through the article published in the volume „In honorem professoriis Stefan Stefanescu octogenaris” (Editura Academiei Române Bucharest / Istros, Brăila, 2009, pp. 815-854) under the title „Another image of Prince Gheorghe Bibescu: Romanian Principalities before Europe” and in „Libraria. Studies and bibliological research” (no. VII/2008, pp. 237-257, Tg. Mureș), with the title „Romanian Principalities before Europe: a book-manifesto to Prince Gheorghe Bibescu”.

We publish it now considering that it is useful to all history lovers, teachers and students, it can be useful both in history seminars and in Cyrillic classes.

The author, 2023

Repere biografice

Famiiliile Bibescu – Știrbey/Știrbei sunt unele dintre cele mai importante familii boierești ale secolului al XIX-lea, care au dat Țării Românești doi domnitori frați: *Gheorghe Dimitrie Bibescu* (1842-1848) și *Barbu Dimitrie Știrbei* (1849-1853; 1854-1856)⁶. Originare din Oltenia, cu mari moșii în județele Olt, Dolj, Mehedinți, Romanați și cu case în Craiova, familiile Bibescu-Știrbey s-au stabilit în București către sfârșitul secolului al XVIII-lea. Prin adopții și alianțe matrimoniale au intrat în posesia unor uriașe averi funciare și în județele Prahova, Argeș, Ilfov, Bacău.

Pentru ambii frați, Gheorghe D. Bibescu și Barbu D. Știrbei, anul nașterii a suscitat multe discuții. Cu privire la prințul Barbu Știrbei, Nicolae Iorga admitea că

⁶ A se vedea: Octav-George LECCA, *Famiiliile boierești române. Istorie și genealogie (după izvoare autentice)*. Cu adnotări, completări și desene de Mateiu Caragiale, Libra, Muzeul Literaturii Române, București, s.a., pp. 124-128. Oana MARINACHE, *Reședințele Știrbey din București și Buftea. Arhitectura și decorația interioară*, Editura ACS (colecția monografii), 2013, pp. 12-29. Din generația fiilor celor doi frați domnitori, se impun în mod deosebit doi veri primari, aparținând deopotrivă spațiului cultural francez și român: *Alexandru B. Știrbey* (1837-1895) și *George G. Bibescu* (1834-1902). Mihai Dim. STURDZA, *Aristocrați români în lumea lui Proust. Anton Bibescu, Martha Bibescu, Anna De Noailles, Elena Bibescu*, Humanitas, București, 2016, p. 10. I. C. FILITTI, *Domniile române sub Regulamentul organic. 1834-1848*, Edițiunea Academiei Române. Premiul Năsturel din 1913, București, Librăriile SOCEC & Comp. și C. SFETEA, Leipzig – Viena, 1915, pp. 276-281.

s-a născut în anul 1795, deși alte surse dau ca sigur anul 1796 și chiar 1801, iar pe placa de marmură din capela cimitirului Buftea este trecut anul 1799⁷.

Fratele său, cunoscut ca George/Gheorghe D. Bibescu, alintat în familie „Iorgu”, s-a născut la Craiova în anul 1802 și a decedat la Paris, în ziua de 1 iunie 1873. Dacă în istoriografie o lungă perioadă de timp anul nașterii lui a fost acceptat ca fiind 1804, opinie susținută și de N. Iorga, istoricul Gabriel Badea-Păun a arătat că anul nașterii inscripționat în capela din cimitirul parizian Père Lachaise, este 1802⁸. Cu toate acestea, pe pagina de internet a Cimitirului Père-Lachaise apare scris tot anul 1804: „BIBESCO Georges, Prince de Valachie (1804-1873)”⁹.

Nicolae Iorga explică proveniența numelui de botez al celor doi prinți, cu duble semnificații de familie:

„Știrbei, Oltean și el, trăitor mai mult în Craiova, botezase la 1796 pe cel d'intăiu fiu al lui Dumitrachi Bibescu. Mama lui Barbu era, cum am spus, o

⁷ Familia Știrbey și contribuia la modernizarea României, f. a., în „Revista 22”, nr. 348, 05.11.2013. Nicolae IORGA, *Viața și domnia lui Barbu Dimitrie Știrbei*, Neamul românesc, Vălenii de Munte, 1910, p. 9. Mihai D. STURDZA, *Famiile boierești din Moldova și Țara Românească*, vol. I, Editura Simetria, București, 2004.

⁸ Gabriel BADEA-PAUN, *Mecena și comanditari, artă și mesaj politic*, Editura Noi Media Print, 2010, p. 8.

⁹ https://winpict.com/WP_Pere-Lachaise/les-tombes-repertoriees-sur-le-blog/; CIMETIÈRE DU PÈRE-LACHAISE, *Un parcours parmi les plus belles tombes du Cimetière du Père-Lachaise*. Tot anul 1804 se regăsește și în cartea lui Octav-George LECCA: *op. cit.*, p. 126.